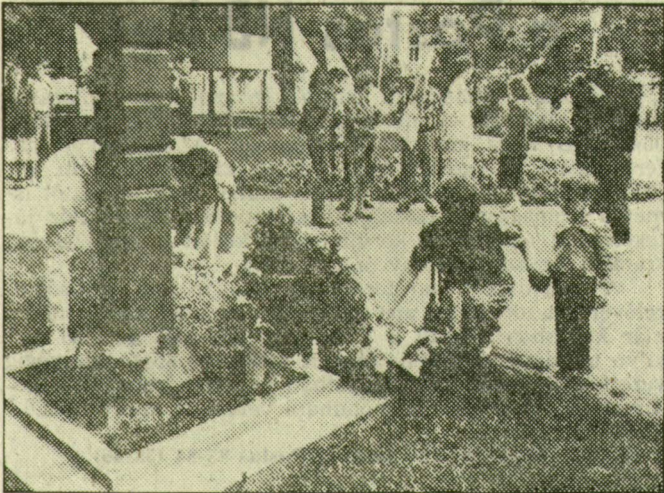

Gyertyák a Kopjafánál

Nagy László felvétele

Az oktatásban: törvényalkotás indul!

Üldözik a pedagógusokat?

Vasárnap délelőtt a Deák Ferenc Gimnáziumban az MDF ifjúsági tagozata szervezésében aktuális oktatási ügyekről rendeztek fórumot. Meghívott előadóként Beke Kata (MDF) országgyűlési képviselő és Gyulay Endre szeged-csanádi püspök tartott rövid tájékoztatást az oktatási reformról, illetve az egyházi oktatás jövőjéről.

Beke Kata bevezetőjében elmondta, hogy az oktatásban dolgozók — a háború után most először — jó eséllyel szabhatják meg a változásokat, és örül annak, hogy valamennyi parlamenti párt pártérek felettinek tartja a sürgető átalakulást, és többnyire konszenzus van közöttük. A sajtóval kapcsolatban kitért arra: még nem tudni, hogy mennyire objektív és milyen mennyiségű publicitást kap a feltehetően decemberben a Parlament elé kerülő új oktatási törvény, s a kibocsátásig tartó törvényalkotási folyamat. Ezután felsorolta az ősszel bekövetkező változásokat. A helyhatósági választások után megszűnnek a művelődési osztályok, autonómiát kapnak az oktatási intézmények (iskolaszékek), és az oktatási törvény deklarálja ezek önállóságát. Az önbizalomhiánnyal és tanácstalansággal küszködő pedagógusok számára biztosítják a szakmai méltóságot s önállóságot, megteremtik a különböző iskolatípusok és szabad iskolák versenyét. Készülőben van a nemzeti alaptanterv, ami nem más, mint — egyik oldalról — ismeretek és készségek halmaza, a másik oldalról ennek elsajátítását mérő vizsgarendszer. Az elképzelések szerint az órák 50 százaléka lenne a standard, a minden iskolában kötelező minimum, a többit az iskolák belátására bízják. A tájékoztatás jelenlegi hiányáról szólva, megemlítette azt a tervet, hogy az Országos Pedagógiai Intézetet szolgáltató intézménnyé alakítják. Végezetül fontosnak

tartotta kiemelni: a diák váljék az iskolai munka mércéjévé.

Ezután Gyulay Endre püspök úr kapott szót, s az egyházi oktatás jövőjéről s lehetőségeiről beszélt. Beszámolt arról a pozitív történelmi szerepről, amit az egyház Szent István államától az 1948-as államosításokig betöltött. 1948-ban a különféle oktatási intézmények 53 százalékát birtokolta. Most nem kívánja kézbe venni összes volt tulajdonát, „csak” esélyegyenlőséget akar, hiszen sem intézményekkel, sem pénzzel egyelőre nem rendelkezik. Volt tulajdonuk egy részét kéri, amiről a Parlament dönt majd. Szeretnék megkapni — a társadalmi igényeknek megfelelően — az egyházat megillető helyet a magyar oktatásban. Fő cél: a krisztusi humanizmus s szellemiség átadása. A fakultatív hitoktatás szeptemberi bevezetésével kapcsolatban megjegyezte, hogy az egyház vezetője jelöli ki az oktató személyét, s ő felügyeli tevékenységét. A hitoktatás nem kötelező, a bibliai ismeretek oktatása viszont igen.

Ezután a PDSZ Szeged városi csoportja ideiglenes ügyvivője, Harmati Ida kért szót, s kérésrel fordult a képviselőnőhöz, kormányzati támogatást kérve a PDSZ-tagok megfélemlítése, üldöztetése ellen. Hozzátette, hogy vidéken még áthatolhatatlan fal járja el a reformfolyamatot.

A fórum különböző „interpellációkkal” s kérdésekkel zárult.

(várnagy)

Ellenvélemény az egyetemi tisztújításról

„Gondolatok az egyetemi tisztség-választás” előtt címmel június 12-i számunkban közöltük Solymosi Frigyes akadémikus írását. Az alábbi vélemény szintén egyetemi embertől származik, s a továbbiakban is szívesen adunk helyet a vitának.

Két szempontból is kívülről nézve szállok vitába Solymosi Frigyesel: nem voltam tagja az MSZMP-nek, és most sem vagyok semmilyen párté; továbbá nem vagyok a JATE dolgozója, noha az egyetemhez jó néhány évtizedes, szoros kapcsolat fűz.

Erthetetlen számomra, hogy nem veszi észre Solymosi professzor, hogy éppen azokat az elveket érvényesíti az egyetemi vezetők megválasztásánál, amelyek ellen hadakozik, amennyiben ő is politikai feltételekhez kívánja kötni a tisztségek betöltését. Márpedig az, hogy a politikai diszkrimináció melyik csoportot sújtja, lényegtelen különbség: lényeges csak az, alkalmaznak-e ilyen diszkriminációt, vagy sem.

Az egyetemek nem politikai intézmények, és optimális működésük egyik feltétele, hogy megszabaduljanak a politikától. (Ezt a célt szolgálja az egyetemi önkormányzat.) Ha a természetükön fogva nem politikai intézmények és életszférák depolitizálása nem történik meg, akkor a rendszernek csak a színe fog változni, a tartalma nem. Solymosi professzor átmenetleg szükségesnek tartja bizonyos korlátok felállítását. Csakhogy a történelmi tapasztalat eléggé bizonyítja, hogy ez illúzió: ha belenyugsunk abba, hogy bizonyos csoportjait „ideiglenesen” korlátozzuk, ezzel csak elismerjük az ilyen jogkorlátozás lehetőségét. A demokrácia fölött a háború után akkor húzták meg a lélek-

harangot, amikor kiadták „a demokrácia ellenségeinek nincs demokrácia” jelszót. Utána már gyerekjáték indokokat találni, hogy mikor, melyik csoport jogait kell felfüggeszteni, s az ilyen időleges rendszabály általában örök időkre érvényben felejtődik.

A szóban forgó cikkben a tisztségviselők kiválasztására javasolt három szempont közül az elsőt, a nemzetközi tekintélyt, az egyetem vezető tisztségviselőinél többnyire — bár korántsem mindig — eddig is tekintetbe vették. A baj az volt, hogy emellett politikai feltételeket is szabtak, és ugyanezt teszi most Solymosi Frigyes javaslatának másik két pontjában. Legyen szabad tehát ellenjavaslattal élnem, amely nézetem szerint valóban biztosíthatja a struktúraváltás személyi feltételeit — ellenében a fent említett három ponttal, amelyek csupán elitváltást eredményeznének.

1. Alapkövetelményként kell figyelembe venni bizonyos erkölcsi minimumot. Ebben beletartozik az esetleges korábbi funkcióviselés ilyen szempontból való mérlegelése. Tehát az ne lehessen ellenérv, hogy valaki a pártállam idején funkciót viselt; azt kell tekintetbe venni, hogy ezalatt mit csinált.

2. A magasabb funkciók betöltésénél érvényesüljön Solymosi akadémikus első követelménye (bizonyára, ő sem tartja kívánatosnak a nemzetközi tekintély megkövetelését például a dékánhelyetteseknél).

3. A szakmai kiválóság nem mindig jár együtt vezetői képességekkel. Feltehetően, senki sem kíván olyan rektort, vagy dékánt, aki nem képes kézből tartani a területén folyó munkát.

4. Akik a fenti három feltétel tekintetében „vonal fölött” vannak, azok

között egészséges rotációt célszerű kialakítani. Ez nem a tápei bíróság-lasztási rendszert jelenti: ha valaki közmegelegedésre tölt be egy posztot (ámbar: van ilyen Magyarországon?), azt nem kell ugyanúgy elbírálni, mint azt, aki éppen csak megbirkózik vele, de az sem lenne szerencsés, ha valaki 3-4 ciklusban is a helyén maradna.

A felsorolt négy szempont olyan nyilvánvalónak tűnik, hogy egyenesen lapos. Mégis úgy gondolom, a négy pont együttes alkalmazása biztosítaná a kívánt megújulást, vagyis azt, hogy az új tisztikar többsége új emberekből álljon — vagy, ha úgy alakul, akár az egész is.

Nehezen állom meg, hogy ne térjek ki Solymosi akadémikus egyes személyekre vonatkozó megjegyzéseire. Mégsem teszem, mert az egész kérdést elvi fontosságúnak tartom, és nem szeretném súlyát azzal gyengíteni, hogy belemerülök a részletekbe. Ehelyett inkább egy, az előző cikkben kifejtett aggályról ejtek szót. Valóban, az alsóbb szinteken még a letűnt (vagy letűnőben levő) rendszer apparátusa van hivatalban. Ez azonban csak azt jelenti, hogy még nem került sor a megfelelő változásokra, és valakinek vinni kell a botot. Minthogy azonban a régi érdekcsoportok sem felülről, sem alulról nem élveznek támogatást, ennek az apparátusnak nincs módja arra, hogy hatalmát egy választáson túl megőrizze. Lehet, hogy nem sikerül mindenkinek „kibuktatni”, akit egyik vagy másik csoport, vagy akár a többség szeretne, ezek az emberek azonban egy új struktúrában fognak dolgozni, és kénytelenek lesznek kölcsönösen összecsiszolódní az új gárdával. Ez a demokrácia ára.

Pollák György

Új film

Elúszó Metropolis

Nemcsak Fritz Lang Metropolis-a úszott el. A fél heves előadás is. Az Egnek nem tetszhetett a film, mert könyörtelen zokogásának köszönhetően a gépházban bokaig ért a víz. Életveszély. Ugyanakkor nagyon is tetszett a mű az Egek Urának, hisz az utolsó filmkockán árban úszik a Metropolis gépháza. Is.

E tökéletesen megkomponált, expresszionista remekmű 1926-ban készült. De akár ma is játszódhatna. Létezik ugyanis egy Metropolis, mely jó pár száz emeletes. Az előkelők a föld felszíne felett — élnek. Autómobilkokkal járnak, függőkertjeikben paradicsomi állapotokat teremtenek. Mindenkü megvan, csak egy apróság tűnik el. A lelkük. Ezzel szemben a felszín alatti óriási mélységekben található a munkásnegyed. A gépteremek. Itt csak létezni lehet ideig-óráig, élni — nem. „Sajnos, Marx nem láthatta e filmet korai halála miatt.” Itt képletesen és a gyakorlatban is megjelennék az elnyomás. A föld alá nyomás. Úgy tűnik, hogy e monoton robotból nincs mi

megváltsa az egyen-munkásokat. Egyszerre lépnek, egyszerre lélegeznek, egyszerre szegeznek le fejüket a földre — műszakváltásnál. Is. Merthogy éjjel-nappal folyik a munka a gigantomán gépházakban. Egymással nem beszélnek. Névvel senkik. Ebben „egyenlők”. És nincs helyettesíthetetlen ember. Példa erre az óriás óraformájú szerkentyű, melyen temérdek lámpa van. Az ott álló dolgozónak a kigyulladó lámpácskához kell a három „mutató” közül valamelyiket hajtani. Különbben minden felrobban. Ez ember teljesen szétfeszül, hogy befoghassa a vilá-
lanó égők átmérőjét. Ha kidől (ami igen gyakori) — jön a másik. „Permanens forradalom” — szakadatlan embertelenség.

Eközben „odafenn” lepak-tal a hatalom a tudomány-nal. Elég gyakori. Készül az új csoda, az elszeparált tudós műhelyében. A gépember. Az a jó, „az nem romolhat el, és tökéletesen működik”. És lelke sincs. Másnak se. Ott fenn. A Metropolis urát kiszolgálók ne-

vei: M, G, H, 7. És vannak be-és kiépített spionok is. De van ezzel egy kis bibi. A gép vas. A gépmember vasember. Élettel kell meg-tölteni. A legjobb alany erre Mary, ki a katakombákban igét hirdet a munkásoknak. És Megváltót. El-kell fogni, a technika segítségével át kell vinni a gépre. Megtörténik. Már van két Marynk. És nincs kü-lönbőség. Csak szerepcsere. A gép-Mary lázadást szít. Géprombolást. Megszűnnek a monoton mozgások — nem-csak fogantyúk mozgásából áll a világ. Hanem szaladásból, ütésből, verésből — rombolásból. Úszik a gépház. Úszik a Birodalom. Az álmé-
ny megbosszulta önma-gát. Lelketlen lélek. Ál-szent.

Bonyodalom, két Mary, sátróbi, győz az igazság, kiderül minden, és kiderül, hogy a Metropolis urának is van szíve, és neve, Master-man — Mesterember, imádkozik a Fiáért — ki tönkre-tette élete nagy művét. Eny-nyi.

Fritz Lang naiv volt. Hitte, hogy az érzelmek legyőzhetik a gépeket. Téve-

dett. De ezt ő is megtudta. Egy bizonyos dr. Goebbels 1933-ban magához hívatta. Elmondta a rendezőnek, hogy még 1927-ben egy Adolf Hitler nevű barátjával látták filmjét. Akkor elhatározták, hogy ha egyszer hatalomra kerülnek, a filmiparban teljhatalmat biztosítanak Langnak. Mert Lang az ő emberük. És most ezt betartják — tessék, Langé az egész birodalmi filmipar. Fritz Lang nem választott e rövid monológra, hanem betért az első utazási irodába, fogta az útlevelet és kiment Amerikába.

A Metropolis nem fasiszta és nem stálinista film. Hanem a német expresszionizmus egyik legnagyobb alkotása. Valódi tabló.

Ma is vannak Metropolisok. Csak kis m-mel. Vannak függőkertek és nyomor-negyedek, villák és munkás-géttők, superkocsik és ke-rékpárok. Csak nem a föld felett és alatt. A Földön. Ma is vannak lelketlenek, és vannak lelkek. Most is van gőz. Erő. Akarat. Robbanás. Kívül. Belül. És Lélek?

Csúri Ákos

Fesztiválon, Dunkerque-ben

az eltűnt halászkor emlékére emeltek, és egy kis oltár emlékeztet a dunkerque-i csatában elesettekre is), közülük a leg-jelentősebb a mintegy három ezer (!) főt befogadó koncertteremben volt. Csak ér-dekességként említjük, hogy másnapra már eltűnt a pazar nézőtér: mert a ké-nyelmes, puha székeket a pincében tá-rolják, a nézőteret pedig egyszerűen fel-emelik a tetőszerkezethez (!), és marad egy hatalmas táncparkett.

A több ezres közönség szívesen fogadta a szegediek a capella-hangversenyét, melyben természetesen helyet kapott a magyar népdaltól kezdve a kortárs ma-gyar zenéig, több stílus is, felvonultatva a zenei korok patinás műveit. A műsort Schuster Krisztina, Wischner Valéria és Fodor Károly énekszóloja, valamint Nagy János zongorajátéka színesítette. A publi-

kum elismerő tapasal honorálta a példás dinamikai fegyelmet, az intonációs tiszta-ságot és a stílus korhű megszólaltatását a művek eredeti nyelvén. A legnagyobb si-kert, mondhatjuk, természetesen, a rá-adásként elhangzó magyar népdalcso-kor aratta, hiszen a Szegedtől majd kétezer kilométerre található koncertteremben nem mindennap hallható ilyen zene.

A koncert végén a fesztivál igazgatója adta át a kórusnak a fesztivál nagydíját, Illés Mihály karnagy pedig a külföldiek-nek csak igen ritkán adományozott Jean Bart-plakettet vehette át a város polgár-mesterétől, Michel Delabarre úrtól, aki „mellesleg” a francia kormány tengeré-szeti és közlekedési minisztere is.

E szakmai sikeren túl, nem kevésbé je-lentős az az élmény, amit maga az uta-zás jelentett a kórus tagjainak. Azoknak

az embereknek, akiket a zene, a közös éneklés öröme tart össze, igazi különle-gesség énekelni Salzburgban, Mozart szü-lőházánál, és a dómban, de egy életre szóló élmény a gótika két „csipkeháza-ban”, a reimsi székesegyházban és a pá-rizsi Notre Dame-ban egyházi dallamokat megszólaltatni.

Ebben a változó világban örömteli tény, hogy a magyar kórusokat mindig szíve-sen hívják külföldre, mert lehet tőlük ta-nulni, mert magas művészi színvonalat képviselnek. Szerencsére, vannak még karnagyok és dalosok, akik a zenét éle-tük mindennapos részeként képzik el, akik vállalják a heti rendszeres próbát, zereplés esetén ezek többszörösét is, lel-kesen készülnek minden fellépésre, s mindezért a fizetség a taps, az elismerő, jó szó. A Bartók Béla Művelődési Központ Liszt Ferenc Kamarakórusa sikert aratott külföldön. Szeged művészeti életében ismét felcsillant valami, ami lelkes és áldozat-os munka eredménye.

M. J.

A La Manche-csatorna menti kikötőváros, Dunkerque, francia mértékkel mérve kisvárosnak számít a maga 80 ezer lakó-sával, mégis, nagyszabású fesztivált rendez minden évben. Megemlékeznek arról, hogy 1940-ben a németek itt kerítették be a szövetséges csapatokat, és állandó táma-dásaikkal mellett, csak óriási veszteségek árán sikerült a katonákat Angliába men-teni.

Az idén azt is ünnepelték, hogy 340 évvel ezelőtt angol fennhatóság alól a fran-ciák kezébe került az kikötő, és vele a város. A francia csapatok vezére Jean Bart volt (e névnek később még lesz je-lentősége).

Június 8–10. között volt a franciaorszá-gi énekkarok fesztiválja, ahol 36 kórus lépett fel. Ide hívták meg — milyen öröm leírni — díszvendégként a Bartók Béla Művelődési Központ Liszt Ferenc Kama-rakórusát, melynek vezetője Illés Mihály karnagy.

A kórus három koncertet adott (az egyik abban a templomban volt, melyet